

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

TÜSİAD

YÜKSEK İSTİŞARE KONSEYİ BAŞKANI

MUHARREM KAYHAN'IN

YÜKSEK İSTİŞARE KONSEYİ TOPLANTISI

KONUŞMASI

**19 HAZİRAN 2002
SABANCI CENTER**

Değerli üyeler, değerli konuklar, sayın basın mensupları,

TÜSİAD Yüksek İstişare Konseyi Başkanlık Divanı adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Son günlerde, döviz ve faizdeki tırmanışın yarattığı moral bozukluğu, uyumlu ve istikrarlı yönetim ile ekonomik programın devamlılığı konusundaki endişeler, programın olumlu sonuçlarını almaya başladığımızda beliren umudu gölgeler hale geldi.

Türk insanının Avrupa Birliği konusundaki istekli tutumunun ve toplum içinde başlayan sağlıklı tartışmanın yarattığı olumlu hava da, siyaset meydanındaki hesapların ulusal çıkarların önüne geçerek uzlaşmayı engellemesiyle etkisini yitirmeye başladı.

Kuşkusuz bu iki gelişmenin birbiriyle çok sıkı bir bağı var. Dövizin ve faizin yükselişinin nedenlerinin siyasi kaygılar olduğu açıkça ortada. Bu kaygılar, başbakanımızın sağlık sorunlarının reform sürecini ve AB konusundaki uzlaşmayı etkileyeceği yönündeki izlenimlerle arttı.

Öyle anlaşılıyor ki, Türkiye'nin reformlara olan ihtiyacının, iç borçların çevrilmesi için IMF kredilerini kesintisiz alabilme dürtüsünden çok daha derin temelleri olduğunu, onca çabamıza rağmen anlatamamışız.

İzninizle bugün, bu derin temelleri bir kez daha gözler önüne sermek istiyorum.

TÜSİAD'ın, on yılı aşkın bir süredir reform sözcüğünü dilinden düşürmemesinin arkasında, dünyada gözlenen değişime Türkiye'nin ayak uyduramayabileceği kaygısı yatıyor. Bu değişimin temelinde, küreselleşmeyle eş zamanlı olarak gözlemlemeye başladığımız, büyük ekonomik ve siyasi birliklerin tüm ağırlığıyla dünya ekonomisinde yerlerini almaları yatmaktaydı.

Sürece yakından bakıldığında, bu birliklerin çekirdeklerini oluşturan, ABD ile Batı ve Orta Avrupa ülkelerinin, yapılarına daha dinamik unsurları katma konusunda da ek bir çaba gösterdikleri görüldü. Avrupa Birliği kapsamlı bir genişleme programı ilan ederken, ABD de buna yanıt olarak, kendi cephesini Meksika ve Kanada ile güçlendirdi.

Avrupa Birliği'nin yeni ülkelerle genişleme yaklaşımı, bir uyum problemini beraberinde getirdi. AB, 13 aday ülkeyi bünyesine katmaya çalışırken, onlardan kendi yapısına uyum sağlayacak bir reformlar silsilesi uygulamaya başlamalarını istedi. Bu reformlar, aday ülkeler için değişen dünya koşullarına ayak uydurabilmenin de temelini oluşturuyordu. Aday ülkelerin büyük bölümü bu gerekliliği iyi kavradı ve hızlı bir değişim sürecine girdi.

Oysa bu adaylardan biri olan Türkiye için durum tam tersine şekillendi. Türkiye'nin geleneksel iktidar yapıları, -ister değişime karşı doğal direnç deyin, ister bilinmeyen korkusu veya iktidar nimetlerinin etkisi deyin- toplumdaki gelen değişim baskısının gereklerini yerine getirmeyi sürekli erteleyen bir tutumu benimsediler.

İşte bu yüzden, Türkiye değişen paradigmalara uyum sağlayamadı. Geri kalmışlık zincirini kırıp gelişmiş ülkeler arasında yerini alma yolunda ilerlemeyi bir türlü başaramadı. Arkasına sığınılan

ana argüman, “Türkiye’nin özel koşulları” oldu. Oysa değişen dünyanın rekabet koşullarına ayak uydurmamız gerekiyordu.

Devlet, aksi yöndeki tüm çabalara rağmen, büyük ölçüde değişime ve denetime kapalı, irrasyonel, atıl ve verimsiz bir yapı olarak kaldı. Oysa bugün, ana gayesi topluma hizmet olan, değişime ve denetime açık daha açık, yatay ilişkiye dayalı, daha rasyonel ve verimli bir yapıya ihtiyacımız var. Böyle bir yapı içinde, bürokrasinin de memur zihniyetine saplanıp kalması kaçınılmazdı. Oysa çağdaş bürokrasi, devletin memuru değil toplumun hizmetkarı olmak zorunda.

Siyasetçimiz, konjonktürel dalgalanmaların yarattığı fırsatlarla kitlelere ulaşabildi. Oysa, bugün çok daha açık biçimde görebiliyoruz ki, bizim, kitlesel temsil gücüne sahip, orta ve uzun vadeli programlarıyla farklı kesimleri harekete geçirebilen siyasi yapılara ihtiyacımız var.

Ülkeyi yönetmeyi hükümet kurabilmek, koalisyon terkipleri oluşturmak, seçim ittifakları olarak gördük hep. Yöneten demokrasiyi kurmayı başaramadık.

Böyle bir siyasi ortamda ekonomimiz, rekabeti bozup siyaseti finanse ederek her gün biraz daha büyüyen kamu sektörünün ve devletin ihtiyaçlarını karşılamayı ön planda tutan, dış borca dayalı büyüme stratejisini terk edemedi. Yatırım iklimini iyileştirerek, doğrudan yabancı sermaye katkısıyla sağlıklı bir büyümeye geçemedi.

Sanayicimiz ise, yatırım ikliminin her gün biraz daha bozulduğu bir ortamda ayakta kalma mücadelesi verirken, mevcut yapının elverdiği esneklik ölçüsünde dış pazarlarda başarılar elde etti. Ama rekabet gücü artışı sağlayacak yeni ortaklıklar geliştirme, sürdürülebilir büyümeye verimlilik artışıyla katkıda bulunma konusunda daha gidecek çok yolu var.

İnsanımız da, bu ortamda, günlük ekmeğini kazanma kaygısı içinde, başı önüne eğik bir biçimde varlık mücadelesi vermeye başladı. Oysa yaratıcı, özgür, dışa dönük bireylere en çok ihtiyacımızın olduğu bir dönem yaşıyoruz. Bu dönem aynı zamanda, değişimin dışsal etkilerle değil, toplum dinamikleriyle gerçekleşme dönemi olmalı.

Özetleyecek olursak, ülkemiz, çağdaş dünyanın talep ettiği paradigma değişikliğini, yapı ve zihniyet değişikliğini henüz gerçekleştirmedi.

İşte bu yüzden, son ekonomik program çerçevesinde girilen reform hareketine siyasetin bakışı ile iş dünyasının bakışı arasında çok temel bir fark olduğunu söylüyoruz. Biz, ekonomik programın kapsamı dahilinde uygulanan reformları ve AB yolunda atılacak adımları birarada değerlendiriyor ve bunları Türkiye’yi gelişmiş ülkeler seviyesine taşıyacak büyük bir değişim programı olarak görüyoruz.

Oysa hükümet kritik anlarda aldığı tavırlarla, kısa vadeli kaynak ihtiyacını karşılamayı ön planda tutarak, reformlara isteksiz ve pragmatik yaklaştığını ortaya koyuyor. Bu yüzden bazı reformları yapmamakta veya ertelemekte beis görmüyor. Konunun bütünlüğü ile, bu reformlar aracılığıyla Türkiye’yi yeni bir ekonomik ve toplumsal modele taşımakla ilgilenmiyor. Diğer bir deyişle, kendi iktidarının geleceğiyle ilgilendiği kadar toplumun geleceğiyle ilgilenmiyor.

Biz ilgileniyoruz.

Çocuklarımızın geleceğini güvence altına alabilmek için, ülkemizde, çağdaş dünyanın gereklerine uygun yapısal değişiklikleri gerçekleştirmek zorunda olduğumuzu biliyoruz.. Dünya koşullarının gerektirdiği bir büyüme modeline bir an önce geçmek zorundayız.

Dünyada artık büyüme modelleri, toplam faktör verimliliğinin büyümeye olan katkısının azami seviyede tutulmaya çalışıldığı sürdürülebilir yapılar olarak tasarlanıyor. Yani, insan kalitesinin, teknoloji transferi ve kullanımının, piyasa ekonomisinin kurumsal etkinliğinin büyümeye yaptığı katkının en üst seviyeye çıkarılması gerekiyor.

İnsan, teknoloji ve pazar faktörlerini birarada değerlendiren böyle bir büyüme modeli için mevcut sermaye birikimimizin yeterli olmadığı ortadadır. Şu anda yüzde 3'lük vasat bir büyümeyi bile finanse edecek durumda değiliz. İşte bu yüzden yabancı sermayeyi cezbedebilmek büyük önem taşımaktadır.

AB üyeliği konusunda belirgin ilerlemeler sağlamanın, bu aşamada somut olarak AB'den bir müzakere tarihi alabilmenin önemi burada yatıyor. Avrupa pazarını da dikkate alarak Türkiye'ye yatırım yapacak olan yabancı sermaye, AB üyeliği konusunda mesafe kat edildiğini gördüğünde, siyasi ve ekonomik rejim riskleri, ihracat yapılacak pazarda korumacılık ihtimalleri, makroekonomik istikrarsızlık gibi konulardaki tereddütlerinden kurtulacaktır.

Yeri gelmişken şu noktanın altını çizmekte de yarar görüyoruz: Türkiye'nin ulusal çıkarlarının korunması, asıl müzakereler başladıktan sonra AB gündeminin birinci sırasına yükselecektir. Çünkü pazarlıklar, adı üzerinde, müzakere sürecinin konusudur. Kopenhag Kriterleri ise pazarlık konusu değildir. Önkoşuldur.

Değerli üyeler,

TÜSİAD olarak, bugüne kadar hiç bir zaman sadece ekonomik büyümeyi ve refahı tek hedef olarak önümüze koymadık. Atatürk'ün gösterdiği çağdaş uygarlık hedefi doğrultusunda, çoğulcu demokrasinin, bireysel özgürlüklerin, hukuk devletinin ve rekabete dayalı piyasa ekonomisinin egemen olduğu bir toplumsal yapıya kavuşmak için mücadele ettik. Bu ilkelerimizi tüzüğümüze geçirdik.

Bize göre, AB üyeliği için çalışmak demek, AB'nin kabul ettiği evrensel değerleri benimsemek, hukukun üstünlüğünü, ifade özgürlüğünü, farklı yaşamların, farklı düşüncelerin bir arada var olmasını, şeffaf, halkın denetimine ve katılımına açık bir devlet yapısını, verimli bir kamu düzenini, bölgesel farkların en aza inmesini, rekabetçi piyasa ekonomisini sağlamak için çalışmak demektir.

Bizim modelimiz bu. Başka bir modeli olan varsa, bunu da memnuniyetle tartışmaya hazırız.

Avrupa Birliği tartışması, Türkiye'de kendisi ve çocukları için kimin nasıl bir gelecek tahayyül ettiğini ortaya çıkartabilecek bir turnusol kağıdı olma özelliğini taşıyor.

Bu konunun, “aciliyet” kaydıyla, gündemin birinci sırasında yer almasını talep etmekten vaz geçmemiz mümkün değildir. AB konusunda bir türlü atamadığımız adımlar her alandaki sorunlarımızın çözümünü kilitleyen bir faktör haline gelmiş durumda. O kadar ki, mevcut siyasi yapının uzun süredir yaşadığı tıkanıklığı aşması ve kendini yenilemesi de büyük ölçüde buna bağlı. Kısacası bugün sağlanacak bir siyasi uzlaşma, ülkeyle birlikte siyaset kurumunun da geleceğinin şekillenmesine büyük katkıda bulunacaktır.

TÜSİAD bu süreçte, Türk insanının gerçek özlemleri doğrultusunda, gelişmiş ülkeler arasında yerini almış çağdaş bir Türkiye için gereken toplumsal ve siyasi uzlaşmanın sağlanmasına var gücüyle katkıda bulunmaya devam edecektir.

Beni sabırla dinlediğiniz için teşekkür ediyor, hepinizi bir kez daha saygıyla selamlıyorum